

Bognárné Kocsis JuditPannon Egyetem, Modern Filológiai és
Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi Intézet,
Tanárképző Központ

tanulmány

A Pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok kialakítása című projektről

A TÁMOP – 4.1.2-08/1/B-2009-0007 Pedagógusképzést segítő szolgáltató- és kutatóhálózatok kialakítása című projekt 2010. március 1-jén indult, és 2011. augusztus 31-én fejeződött be. A projektgazda a Pannon Egyetem, megvalósító konzorciumi partnerei a Dunaujvárosi Főiskola és a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola voltak. Az elnyert támogatás összegéből, mintegy 110 144 320 Ft-ból tizennégy témát valósítottunk meg. A témák közül kilencet a Pannon Egyetem, négyet a Dunaujvárosi Főiskola, egyet a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola gondozott.

A projekt létjogosultságát, tartalmi megvalósításának indokoltóságát a napjainkban zajló folyamatok támasztják alá, úgymint a kompetenciaalapú oktatásra való áttérés, a bolognai képzési szerkezet bevezetése, az infokommunikációs technológia (IKT) elterjedése, az egész életen át tartó tanulás stratégiájának alkalmazása, a képzés tömegessé válása, a tudásanyag nagy mennyisége és gyors változása.

A projekt véghezviteléért és üzemeltetéséért a Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karának Neveléstudományi Intézete felelős. Az intézet Pápán működik több, mint 10 éve. Alapítója Zsolnai József, aki 1999 és 2005 között igazgatóként, 2002-től egyetemi tanárként, majd professor emeritusként vett részt az intézet működésében.

A Pápán működő Neveléstudományi Intézetben együtt és egyszerre történik a közoktatás akciókutatással történő megújítása és fejlesztése mellett a pedagógusképzés kutatása is.

Zsolnai József a projekt szakmai vezetőjeként 2009-től irányította a pályázat előkészítését, kimunkálását. A Neveléstudományi Intézet munkatársainak kutatásmetodológiai, szakmai háttérül az általa kidolgozott akciókutatási és tudománypedagógiai paradigmák szolgáltattak. A projektben részt vevők a kutatáson és fejlesztésen alapuló munka eredményességét vallják.

A projekt hosszú távú célja a kompetenciaalapú oktatást biztosító és fejlesztő felsőfokú pedagógusképzés tartalmi megújítása, illetve a pedagógusképzést támogató szakmai szolgáltató- és kutatóközpontok kialakítása a pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézményekre építve a Közép-Dunántúli Régióban.

A projekt megvalósulása során a képzésben részt vevők elméleti és gyakorlati munkáját segítő szolgáltató- és kutatóhálózatot hoztunk létre, illetve a projektidőszakot követően a fenntartott fejlesztésekkel tovább működtetjük azt. A projekt során létrejött szakmai anyagokat hasznosítja a konzorciumban szereplő mindhárom felsőoktatási intézmény, tehát a tanárképzési, pedagógusképzési rendszerben közvetlenül érintett képzőhelyek.

A Pannon Egyetem által gondozott témák bemutatása

1. A pedagógusképző intézmények regionális szolgáltató- és kutatóközpontjainak kialakítása

A téma jelentőségét támasztja alá az a tény, hogy a régióban a pedagógusképzéssel foglalkozó intézmények sem a bolognai folyamat előtt, sem azóta nem koordinálták tevékenységeiket, nem volt információcsere az egyes intézmények között. A Közép-Dunántúli Régióban a Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézetének pápai telephelyén ezért indokolt a régió pedagógusképzést segítő szolgáltató- és kutatóközpontjának szervezése, működtetése, a pedagógusképzéssel foglalkozó intézmények összehangolt munkája mind a képzési szakaszban, mind azon túlmenően a közoktatás keretei között folyó, gyakorlati képzésben is.

A téma kivitelezése során sor került a kutató- és szolgáltatóközpont térszerkezetének kialakításához szükséges infrastruktúra megtervezésére és információs infrastruktúrájának kialakítására, továbbá a kutató- és szolgáltatóközpont honlapjának elkészítésére, a központ kapcsolatrendszerének, fórumának kialakítására a Pannon Egyetemen belül, illetve a Közép-Dunántúli Régió felsőoktatási intézményeivel.

2. A regionális szolgáltató- és kutatóközpontokhoz kapcsolódó hálózati együttműködés kialakítása.

A regionális központ tevékenységében kiemelt szerep jut a pedagógusok együttműködésének, melyhez adatbázis kialakítására kerül sor az érintett személyek és az egyes események számontartására. A témában tevékenységként megjelenő tréningek a tematikus fejlesztést célozták meg. A közös döntések meghozatalához az együttműködők – személyek és intézmények – meghatalmazottjai folyamatos kapcsolattartásban dolgoztak.

3. Részvétel a pedagógusképző intézmények regionális központjai közötti országos szolgáltató- és kutatóhálózat létrehozásában.

A regionális szolgáltató- és kutatóközpont további működésének fontos célkitűzése, hogy az országos hálózat szerves része legyen, melynek során a regionális központ a többi régióközponttal összhangban végzi munkáját.

4. Olyan rugalmas regionális hálózat megteremtése a pedagógusképzés fejlesztésére, amely összekapcsolja a pedagógusképzésben érdekelt felsőoktatási intézményeket, oktatókat, valamint a régió közoktatási és szakképzési intézményeit, pedagógusait, illetve intézményfenntartói, szakmai szolgáltatói és központi igazgatási szervezeteit.

A regionális szolgáltató- és kutatóközpont hálózati együttműködése, a pedagógusképzésben érdekelt felsőoktatási intézmények, oktatók, a közoktatási intézmények és szakképzési intézmények közötti kapcsolat fejlesztése feltétele az eredményes közös munkának. E cél megvalósításának érdekében a pedagógusképzésben dolgozó oktatók, közoktatási intézmények, fenntartók, pedagógusok számára eredményesen használható adatbázist hoztuk létre, amelyet folyamatosan gondozunk és a honlapon keresztül elérhetővé teszünk.

5. A felsőoktatásban a pedagógusképzésben foglalkoztatott oktatók felkészítése a kompetenciaalapú pedagógiai munkára (különös tekintettel a szakterületi oktatók körében a projekt módszer alkalmazására, általában a differenciált munkaformák tevékenységcentrikus és élményszerű alkalmazására, az IKT konkrét szakterületi alkalmazására, a probléma-, feladatmegoldás szakterületileg releváns készségeinek fejlesztésére, a pedagógiai mérésre és értékelésre, a portfóliókészítés módszertanára, a felzárkóztatás és tehetségfejlesztés szakterületi feladataira), a továbbképzés feladataira, regionális koordinációjára és szervezésére; minőségbiztosításra, a „közoktatási visszacsatolást” biztosító formákra.

E témán belül sor került gyakorlatvezetők képzésére, mérnök-tanárok módszertani képzésére műhelyfoglalkozások keretében. A foglalkozások megvalósítását megelőzte a képzés tartalmi elemei eszközrendszerének kidolgozása, illetve a trénerek felkészítése a következő témakörökben:

- probléma- és feladatközpontú szemlélet a felsőoktatásban,
- differenciált munkaformák tevékenységcentrikus és élményszerű alkalmazása a felsőoktatásban,
- projektpedagógiai szemlélet a felsőoktatásban,
- a pedagógiai mérés és értékelés korszerű szemlélete a felsőoktatásban,
- a digitális pedagógiai módszer- és eszköztár alkalmazása a felsőoktatásban,
- tehetségfejlesztés és felzárkóztatás a felsőoktatásban,
- a portfólió alkalmazása a felsőoktatásban.

Az oktatók felkészítése után a képzések tapasztalatainak összegzésére került sor, majd a tartalmi és módszertani módosítások valósultak meg.

6. Pedagógusfoglalkozásokra felkészítő mesterszakokhoz kötődő tananyagfejlesztés és módszertani megújítás, különös tekintettel a gyakorlatból származó, valós pedagógiai helyzeteket megjelenítő, egymással megosztható dokumentumok, valamint az egyes szak-képzettségek szerint az azonos szakképzettséget nyújtó intézmények oktatói fórumainak és egyeztetett képzési dokumentumainak létrehozására.

A tantárgypedagógiai tananyagfejlesztés és módszertani megújítás célja a valóságos tanári munkára, a sikeres munkavállalásra való felkészítés, továbbá a tanári kompetenciák tantárgypedagógiai (= alkalmazott szaktudomány + alkalmazott pedagógia) nézőpontú összeállítása és szemlélete, a kompetencia-alapú tantárgypedagógiai képzés számára curriculumok, programcsomagok összeállítása. E felsőoktatási programcsomagok

szakspecifikus tanári kompetenciákat fejlesztenek, amelyek elemei a helyzetgyakorlatok, tréningek, tevékenység- és feladatbankok a tantárgypedagógiai képzés számára. Célkitűzésünk volt, hogy a magyartanár-, a pedagógiatanár- és a hittan-nevelőtanár-képzésben kipróbált programcsomag tapasztalatai felhasználhatók legyenek a mesterképzésben, valamint, hogy mintát kínáljon a Pannon Egyetemen folyó többi szak számára is.

7. Alternatív tantervi programok adaptációja, fejlesztése, kísérleti jellegű megvalósítása.

A téma megvalósításával egy új, alternatív tanári mesterképzési program kidolgozására vállalkoztunk akciókutatással, amely alternatívát kínál a jelenlegi kétciklusú Bologna-rendszerű tanárképzési modell mellett. A tanárképzést képességfejlesztő tanárképzésként értelmeztük, ezért az általunk kidolgozott tanárképzési modelltanterv nem csak szerkezeti, hanem módszertani alternatívát is nyújt a tanárképző intézmények számára.

Az alternatív tanári mesterképzési program kimunkálását akciókutatás formájában valósítottuk meg. Kiindulópontja az akcióalapú elmélet volt, amely a diagnosztizálás és

A téma megvalósításával egy új, alternatív tanári mesterképzési program kidolgozására vállalkoztunk akciókutatással, amely alternatívát kínál a jelenlegi kétciklusú Bologna-rendszerű tanárképzési modell mellett. A tanárképzést képességfejlesztő tanárképzésként értelmeztük, ezért az általunk kidolgozott tanárképzési modelltanterv nem csak szerkezeti, hanem módszertani alternatívát is nyújt a tanárképző intézmények számára.

az akcióterv kidolgozásának irányát is meghatározta. A végrehajtott akciót kiértékeltek, a kiértékelés eredményét pedig visszacsatoljuk az elmélethez és az akciótervhez egyaránt, amelyek ennek megfelelően módosulnak és fejlődnek tovább az akciókutatás jövőbeni folytatása során.

8. Együttműködés a közoktatási intézményekben a gyakorlatot vezető mentorok kiválasztására és felkészítésére vonatkozó módszertan kidolgozásában. A régióközpont szolgáltatási területén a mentorképzés megszervezése, indítása, minőségbiztosítása, a képzett mentorokról regionális nyilvántartás vezetése.

A projekt keretén belül a kiscsoportos és az összefüggő iskolai gyakorlat lebonyolításában részt vevő intézményekkel és személyekkel (iskolai koordinátorok, mentorok) szemben támasztott szakmai követelmények is kidolgozásra kerültek.

A gyakorlatot vezető mentorok kompetenciafejlesztésének célja volt, hogy a pályán lévő pedagógusokat szakmai fejlődésükben segítse, önképük kialakítását támogassa.

További célként fogalmazódott meg egy kollégák számára elérhető adatbázis kialakítása is, amelynek használata során a közoktatásban szakmai gyakorlatot végző pedagógusjelöltek, a képzőintézmény oktatói és gyakorlatvezető tanárai megtalálják a képzett mentorokat. Az adatbázis arra is lehetőség biztosít, hogy segítségével könnyebben megszervezhetővé váljon a hallgatók gyakorlati képzése, a hallgatói értékelés.

9. A közoktatási, illetve a képző intézményeket kiszolgáló tudástechnológiai kutató szolgáltatások kiépítése, pedagógiai kutatások eredményeinek elterjesztése a képző intézmények között (kapcsolattartás fejlesztése, disszemináció, helpdesk kiépítése).

A téma lefolytatása során többek között sor került a pedagógusképző és közoktatási intézmények kutatási, fejlesztési témáinak bevonására és minőségbiztosítására, a meglévő tudástechnológiai kutatások és szolgáltatások eredményeinek ismertetésére disszeminálással.

A tevékenységek egyike a könyvtárak, tudásforrások bekapcsolása volt a projektfolyamatba, így a könyvtárakkal együttműködve – beleértve a jelenleg létező egyházi könyvtárrendszert is – adatbázist, elektronikus hozzáférést is eredményezett e téma.

Országos szinten is kiemelkedő jelentőséggel bír a Zsolnai József által kidolgozott kutató életre nevelés és az azt támogató tanári munka. A kutató diákok tudományos alkotótevékenységének és az évenkénti konferenciáknak a bemutatása jó példa a kreatív önművelésre, a tudástermelésre.

Az információs technológia lehetőségeinek felhasználása jelentős fejlesztési irányt jelöl ki a pedagógusképzés érintettjei számára. E tény tudatában, a digitális kompetenciák elsajátítása, naprakésszé tétele érdekében zajlott tréning és szoftverhasználatot segítő tanácsadás Pápan (SPSS program) a téma keretében.

Elektronikus táruk kialakítása történt meg a következő témákban:

- kurzusleírások,
- tanulmányok,
- kutatási beszámolók,
- szakbibliográfiák,
- galéria,
- konferenciaanyagok,
- szakmai hazai és külföldi kapcsolódó pontok listája,
- hallgatói tájékoztatók adatbázisai.

A kialakított forráskatalógusok elérhetőek a regionális szolgáltató- és kutatóközpont honlapján keresztül, online formában.

Továbbá e témán belül sor került a kultúrtörténet és etika témakörében továbbvihető tanulmányok készítésére, tréningek anyagának összeállítására. A kutatást végzők eredményeinek megismertetése, közreadása műhelymunka keretében valósult meg.

A pedagógusok munkáját segítő helpdesk kialakítása, adatbázisának feltöltése, folyamatos frissítése is vállalásaink között szerepelt.

10. Módszertani sztenderdek kidolgozása a pedagógusjelöltek pályaalkalmasságára és a képzés eredményességére irányuló kutatásokhoz.

A témán belül sor került a tanári pályaképek és tanári eredményességet vizsgáló kutatások elemzésére, amelyek a neveléstudomány egyik területéhez, a pedagóguskutatáshoz és az oktatáspolitikai kutatásaihoz köthetők. Továbbá olyan további kutatások megtervezése és megvalósítása történt meg, amelyek az eddigi eredményekre alapozva a tanári pályára való felkészítés fejlesztését célozzák, és előre meghatározott kritériumok és sztenderdek szerinti mérhető voltát helyezik előtérbe. Ezek a szempontok a mai társadalmi igényeken alapuló eredményes tanári munka jellemzőit fedik le.

A mai oktatáspolitikai paradigma szerint a tanári munka hatékonyságának mutatója az előíró sztenderdekben meghatározott tevékenységek megvalósítása és a megvalósítás minőségének értékelése. A jövőbeli kutatások e sztenderdek megvalósulását kell figyelemmel kísérjék.

Eredmények

A projekt időszakában a témák megvalósítása során számos eredmény, produktum született, ezekből néhány kiemelt jelentőségűt mutatunk be az alábbiakban.

A pedagógusképzésben érdekelt intézmények és szakemberek számára a régióban szolgáltató- és kutatóközpontot hoztunk létre Pápán, a Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karának Neveléstudományi Intézetében, amelyet egy országos hálózat részeként fogunk működtetni. A Pedagógusképző Szolgáltató és Kutatóközpont (PKSZK) több feladat ellátását szolgálja:

1. Kutatási és fejlesztési feladatok – e tevékenységek körbe tartozik többek között:
 - 1.1. Kutatás és fejlesztés végzése a pedagógusképzést érintő témakörökben.
 - 1.2. A régióban jelentkező közoktatási igények figyelembe vételével oktatási-kutatási és szolgáltató tevékenység végzése.
 - 1.3. Tanulást támogató interaktív elektronikus felületek és eszközök kialakítása.
 - 1.4. Akkreditált mentorképző programok kidolgozása, a pedagógusképzés gyakorlati képzési rendszerének kidolgozása.
 - 1.5. A tanárképzésben közreműködő oktatók körében a módszertani kultúra fejlesztése, differenciált munkaformák alkalmazásának elterjesztése a régió pedagógusképzésében.
 - 1.6. A kompetenciaalapú oktatási szemlélet és módszerek beágyazása a felsőoktatási gyakorlatba.
 - 1.7. A pedagógiai kutatási eredmények közoktatási gyakorlatba történő beillesztése.
 - 1.8. Program, mérőeszköz kidolgozása a pedagógus pályaalkalmasság vizsgálatára, a fejlesztés nyomon követésére.
 - 1.9. Alternatív modelltantervi programok adaptálása, fejlesztése, tananyagfejlesztés.
2. Szolgáltatási feladatok:
 - 2.1. A PKSZK honlapjának (<http://www.tanarkepzo.halozat.hu>) működtetése.
 - 2.2. A PENI megszületett kutatási eredményeinek regionális és országos disszeminálása.
 - 2.3. Lehetőség biztosítása a szolgáltatások elérésére a pedagógusképzés, a pedagógiai kutatás és a pedagógusmentorálás területén.

2.4. A pedagógus-továbbképzések, valamint a mestertanárképzéshez kapcsolódó gyakorlati képzés regionális koordinálása.

2.5. A Közép-Dunántúli Régióon belül működő felsőoktatási és közoktatási intézmények pedagógusképzésre irányuló kutató és szolgáltató feladatainak összehangolása, valamint az intézmények összekapcsolása.

2.6. Digitális felületet biztosítása a régiókban a pedagógusképző intézmények számára a gyakorlatra jelentkező hallgatók és gyakorlóléhelyek párosításához.

2.7. Digitális felület biztosítása a régióban született pedagógiai kutatási eredmények disszeminálására.

2.8. Többcélú digitális adatbázis létrehozása és működtetése a pedagógusképzés segítésére.

A Közép-Dunántúli Régióban lefolytatott projekt a jelenlegi szűkös felsőoktatás-pedagógiai szolgáltatások és produktumok körét jelentősen bővítette. Az egyes témákban a tevékenységek lefolytatása során számos szakmai anyagot, adatbázist hoztunk létre a régióban folyó pedagógusképzéshez, tanárképzéshez kapcsolódóan, amelyek a Pedagógus Képzést Segítő Szolgáltató és Kutatóközpont honlapja segítségével, az elektronikus információhordozó felületek révén a régió köz- és felsőoktatásában érdekelt és érintett intézményeknek, személyeknek is könnyen elérhetőek.

2.9. Eljárások és utasítások kidolgozása, minőségirányítási útmutatások megfogalmazása a régió pedagógusképző és közoktatási intézményei minőségirányításának fejlesztésére.

3. Egyéb feladatok:

3.1. A pedagógiai kutatások intézményi, regionális, interregionális és nemzetközi szinten való koordinálása.

3.2. Részvétel a pedagógusképzést segítő regionális központok közötti országos együttműködés kialakításában.

3.4. Részvétel a Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karon a pedagógusképzést, a pedagógus-továbbképzést érintő pályázati feladatok végrehajtásában.

Mivel a Pannon Egyetem nem rendelkezik gyakorlóléhelyel, ezért a projekt időszakában a regionális központ keretei között 99 iskolával kötöttünk együttműködési megállapodást, melyek között találunk általános és szakközépiskolát, szakiskolát, gimnáziumokat, alapítványi, egyházi, állami fenntartású szervezeteket.

A projekt keretében az együttműködő közoktatási intézményekhez, a gyakorlati képzési helyekre kiközvetített pedagógushallgatók aránya az összes kiközvetített hallgatóhoz képest 93,2 százalék volt.

Mentorfórum elnevezésű három napos projektrendezvényünkre 225 pedagógus jelentkezett a Közép-Dunántúli Régióból, azokból az intézményekből, melyekkel a Pannon Egyetem együttműködési megállapodást kötött. A program célja térségünkben a mentor-képzés ügyének felkarolása volt, különös tekintettel a készülő tanári életpálya-modell koncepciójára. Rendezvényünket Dr. Kocsis Mihály, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Kutatási, Kutatásszervezési és Elemzési Központjának igazgatója és Dr. Vancsó Ödön, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Felsőoktatási Fejlesztési Főosztályának főosztályvezető helyettese is megtisztelte.

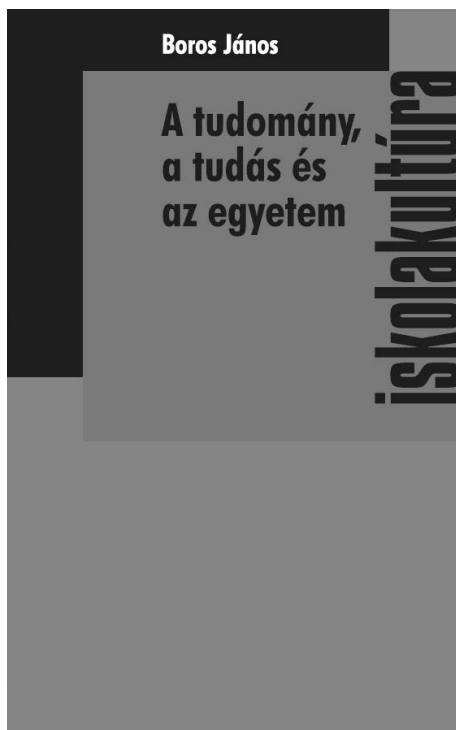
A pedagógusok lelki egészségének védelmében háromnapos Burnout, avagy kiegészítő tréningeket tartottunk június és július hónapban négy időpontban. A húsz órás tréningeken részt vevő pedagógusok 12–13 fős kiscsoportokban beszéltek meg a kiegészítő kapcsolatos legfontosabb mentálhigiénés és szervezeti kérdéseket. Az öndiagnózisokban

feltárult tipikus problémákat adekvát énerősítő és stresszoldó gyakorlatokkal, célirányos megküzdési stratégiák segítségével tanulták meg csökkenteni, a megújulást előmozdítani.

A projekt során elkészült produktumok, adatbázisok elérhetők a Pedagógus Képzést Segítő Szolgáltató és Kutatóközpont informatikai rendszerének segítségével a www.tanarkepzohalozat.hu weboldalon. A honlap segítséget nyújt a pedagógusképzést érintő regionális és országos jelentőségű hírek, információk, különféle dokumentumok eléréséhez, továbbá a pedagógusok és a pedagógusképzésben részt vevő oktatók és hallgatók tanácskozásainak, megbeszéléseinek fórumává, interaktív munkaterévé is válhat, hiszen a felhasználók számára sokféle értékes szolgáltatást biztosít.

Összegzés

Összegzésként elmondható, hogy a Közép-Dunántúli Régióban lefolytatott projekt a jelenlegi szűkös felsőoktatás-pedagógiai szolgáltatások és produktumok körét jelentősen bővítette. Az egyes témákban a tevékenységek lefolytatása során számos szakmai anyagot, adatbázist hoztunk létre a régióban folyó pedagógusképzéshez, tanárképzéshez kapcsolódóan, amelyek a Pedagógus Képzést Segítő Szolgáltató és Kutatóközpont honlapja segítségével, az elektronikus információhordozó felületek révén a régió köz- és felsőoktatásában érdekelt és érintett intézményeknek, személyeknek is könnyen elérhetők.

A Gondolat Kiadó könyveiből